

Doopsgezinde Gemeente Arnhem, liturgie 29 aug. 2021

Thema: " Moed"

Vandaag willen we oefenen in de bemoediging, in de moed. Want moed heeft voor velen de betekenis: Een handeling van iets éénmaligs. Je kunt je in een bepaalde situatie moedig gedragen hebben, maar of je dat bij een soortgelijke gelegenheid wéér zou doen? Dat is nog maar de vraag.

Wanneer we kijken naar het woord MOED, dan is dat in het Grieks Adreia en in het Latijn Virtus. Beide woorden zijn respectievelijk afgeleid van de woordstammen anér en vir, die allebei MAN betekenen, in de betekenis van tegenovergestelde van de vrouw. Dat ik dit noem, nodigt natuurlijk wel uit om twee moedige vrouwen uit de Bijbel in de schijnwerpers te plaatsen in deze overweging.

In moreel opzicht is MOED niet altijd meteen GOED. Moed in algemene zin hoeft niet per sé met oprechtheid of een goede zaak te maken te hebben. Vele daden –vooral in militair opzicht- worden moedig bestempeld, maar kunnen vaak veel leed als gevolg met zich mee dragen. Moed is in de regel GOED wanneer het te maken heeft met onbaatzuchtigheid, dat is het loslaten van je eigenbelang. In het tonen van die moed komt dan de eigen persoon –soms in gelouterde vorm- tevoorschijn.

Moed verrijkt dan ook de persoonlijkheid in combinatie met een daad of de keuze die men stelt. Betoon ik moed? Of vlucht ik er voor weg? Ben ik in staat om angsten te boven te komen? Of word ik zodanig verlamd dat ik nog maar weinig durf en daarom dan niet doe wat ik eigenlijk wel had moeten doen?

Voor deze vorm van moed gaat het niet om iets éénmaligs maar moet je eerder een drempel over. Je moet je er toe zetten, eraan beginnen. Déze moed is heel belangrijk. Daar kom ik op terug als we de keuzes waar Naomi en Ruth voor stonden nader overwegen. Je kunt nu eenmaal verstandig zijn en prachtige gedachten hebben over bijv. rechtvaardigheid, maar als je de moed ontbreekt, blijft alles in de lucht hangen en kom je nergens aan toe. Moed is het vermogen om angst –wanneer die bestaat- door een sterkere en edelmoedige wil te overwinnen.

Moed om mee te beginnen moet je telkens opnieuw weer waarmaken. Het is geen kapitaal of talent wat je in goede tijden kunt potten om het later –in slechte tijden- te kunnen gebruiken. Moed bestaat daarom alleen in het heden.

Het verhaal van Naomi en Ruth overwegen we straks vanuit het verleden maar dan doen we dan vanuit hún beleefde toekomstperspectief.

Moed in het heden van het moment, het hier en nu, is altijd nieuw en zeker niet eenvoudig. Ook al weet je dat je niet zult overwinnen, dan nog kun je moedig zijn, misschien is dat wel moediger dan wanneer de moed is ingegeven door de beloning aan het eind. De uitdrukking: “met de moed der wanhoop” bergt méér waarheid in zich, dan we ons eigenlijk kunnen voorstellen, ons bewust kunnen zijn.

Er is hoe dan ook moed voor nodig om wanhoop te kunnen verdragen. Dat geldt misschien nog sterker als dat –wat je vreest- niet meer in de toekomst ligt, maar al gebeurd is, en daarom alleen al voortdurend aanwezig is in het heden.

Het verleden en de dood –waar Naomi en Ruth mee geconfronteerd zijn- zijn onherstelbaar, maar je moet er wel mee leven. Je hebt moed nodig om het te kunnen verdragen, om het verlies en de pijn uit te houden. Hoe kun je anders leven met het verlies van een kind, het verlies van een kleinkind, een geliefde, je partner?

Hoe kun je -zonder moed- omgaan met alléén-zijn, een handicap, een mislukking, een scheiding of een ernstige vergissing?

Deze vormen van moed –die we de moed van het volhouden, van het volharden noemen- hebben betrekking op het heden dat voortduurt. Er is veel moed voor nodig om voortdurend lijden te verdragen. Dat kunnen we ontdekken in de levens van Tamar, Rachab, Bathseba, Naomi en Ruth. Als Naömi en Ruth terugkeren in

Bethlehem zijn zij niet alleen zonder man en kinderloos, maar –als gevolg daarvan– ook berooid en verlaten. Het is tragisch wat hen allemaal is overkomen.

En dat overkomt mensen vandaag nog steeds. Je leven is dan verscheurd en dat is een goede voedingsbodem voor verbittering en verdriet.

Dan hoeft het leven voor sommigen niet meer. Misschien herkent u dat ook wel bij anderen om u heen, of misschien trof/betreft het uzelf wel.

Treuren en verdriet hebben zijn heel menselijke reacties, die we overal aantreffen als een onvermijdelijk verschijnsel van onze menselijke situatie. Het verleden en de dood zijn onherstelbaar, maar je moet er wel mee leven, ik noemde dat al.

Naomi en Ruth tonen de moed om het verdriet te kunnen verdragen, om het verlies en de pijn uit te houden. Daarom kunnen zij voor óns hier en nu een voorbeeld zijn.

Wanneer we ons enige moeite troosten om na te gaan hoe zij leefden, wat hun rechten –voor zover die bestonden voor hen– in Moab waren, dan kunnen we ons voorstellen dat de oude weduwe Naomi het besluit neemt om terug te keren naar Bethlehem héél véél moed kende. Maar ook voor Ruth, de jonge weduwe, lezen we in het voorafgaande hoe zij het besluit neemt om bij Naomi te blijven:

Uw volk is mijn...volk en uw God is mijn God.

Voor hen is er geen feest, als zij na een lange reis terugkeren in Bethlehem. Het sleutelwoord in dit hele gedeelte is omkeren! Met God op weg gaan, de weg ten leven. Ruth wil meteen aan de slag gaan om voedsel te kunnen verwerven. Zij, als Moabitische, hoort namelijk helemaal niet bij dat feestende Bethlehem.

In het verre verleden hebben de Moabieten de leefregels van de nomaden overtreden. Toen de Israëlieten op hun tocht door de woestijn reisden, kwamen de Moabieten hen NIET met water en brood tegemoet. Dat namen de Israëlieten de Moabieten –heel lang- zéér kwalijk. Dat oud-zeer bleef altijd nogal hangen in de betrekkingen tussen beide volkeren.

Herkent u dat ook, dat soms stokoude momenten -van een dag, een uurtje of een moment of een opmerking- nog steeds bepaalde verhoudingen bepalen?

Bij het maaien op de velden van Boaz worden de oude wetten uit Leviticus nog steeds gevolgd: Niet het hele veld afmaaien, maar de resten laten zij achter om daarmee de armen en de vreemdelingen tot zegen te zijn. Volgens de Torah mogen er geen armen zijn in 't land. Het begin van de Sociale voorzieningen.

Minderheden zoals ouderen –en de zórg daarvoor-, werklozen, gehandicapten verdienen het om gemeten te worden aan de gestalte van Ruth.

Als de moedige Ruth tot Naömi zegt: “Laat mij naar het veld gaan en azen lezen achter hem, die mij genegen zal zijn”. Dan antwoordt Naomi -bijna apatisch- gelaten:

“Ga, mijn dochter”. En dan volgt er iets heel opmerkelijks: Zij ging dan heen en kwam en las op in het veld achter de maaiers; bij geval trof zij het stuk land van Boaz, die uit het geslacht van Elimelek was. De Nieuwe Bijbelvertaling zegt:

Het toeval wilde dat de akker waar ze kwam van Boaz was, het familielid van Elimelech. Einde citaat. Boaz was familie van Ruth haar schoonvader, nou, dat is toevallig zeg! Niet alleen toevallig voor Ruth, maar ook toevallig voor ons: hoe vaak horen we dat niet om ons heen of ervaren we zelf iets toevalligs.

Dat het toevallig zo loopt, komen we maar weinig tegen in de Bijbel. Dat is voor ons toch wel wat lastig, want wij zijn immers gewend om te spreken van Deo Volente, bij leven en welzijn, als het de Here behaagd.

Er had natuurlijk ook kunnen staan: En God zond Ruth naar de akker van Boaz of –nog strenger: En de Here leidde Ruth langs Zijn ondoorgrondelijke wegen tot Boaz. Uitgerekend hier wordt over Gods leiding helemaal gezwegen.

Misschien wil de verteller -met zijn toevalligheid- ons voorzichtig benaderen met het spreken over de Voorzienigheid Gods. Want maar al te gemakkelijk stemt óns verlangen wat al te graag vaak overeen met Gods verlangen.

Op zeker moment spreekt Boaz de hardwerkende Ruth aan:

Hoor eens, mijn dochter, ga niet oplezen in een ander veld en ga ook niet hiervandaan; sluit u dan aan bij mijn arbeidsters, – 9 gij ziet daar het veld vóór u, dat men bezig is te maaien – en ga achter haar aan. Heb ik de knechten niet verboden u lastig te vallen? Hebt gij dorst, ga dan naar de vaten en drink van hetgeen de knechten scheppen. Ruth werd overrompeld door de hartelijkheid, de zorg en de warmte in de woorden en de houding van Boaz. Ruth kende haar plaats, vandaar ook verbaast! Boaz behandelde haar namelijk helemaal niet als een bedelares.

Zij wordt aangesproken en gelijkgesteld als één van de medewerksters van Boaz.

Ruth vraagt hem om de reden van Boaz houding, waarop hij antwoordde:

Mij is omstandig medegedeeld alles wat gij voor uw schoonmoeder gedaan hebt, na de dood van uw man, en hoe gij uw vader en uw moeder en het land uwer geboorte hebt verlaten en gegaan zijt naar een volk, dat gij tevoren niet kentet.

Wat een bijzonder aardige man, moet Ruth gedacht hebben.

Het was haar vast al opgevallen dat Boaz zijn medewerkers begroette: “De Here zij met U!”(vs.4). Ruth ervaart een houding tegenover haar die zij nergens ter wereld kon verwachten. En Boaz vervolgde:

12 De HERE vergelde u uw daad, en uw loon valle u onverkort ten deel van de HERE, de God van Israël, onder wiens vleugelen gij zijt komen schuilen.

(even verderop hfdst.3 gebruikt Ruth dezelfde woorden: Spreid dan uw vleugels uit over uw dienares) Het waren precies de woorden zoals Naomi die ook tot Ruth sprak over háár God. Naomi ervaart het verhaal van Ruth –als zij thuiskomt- als een bemoediging, als een lichtpunt in haar leven, en bovenal ziet zij een klein lichtpunt, in het uitzichtloze bestaan voor haar schoondochter Ruth.

Het gaat hier niet om wat Boaz doet, maar alleen om de diepere betrokkenheid te tonen, waardoor hij innig meeleeft met het leed wat Naomi en Ruth heeft getroffen.

Hier predikt de Voorzienigheid Gods voor iedereen die op Hem vertrouwd.

Het eerdergenoemde toeval houdt de wacht bij het geheim bij de, positieve of negatieve, verwachtingen in ons leven.

Alleen in een open geloofshouding is ruimte voor dingen die ons zomaar toevallen. Soms –maar zeker niet altijd- zien we dan achteraf hoe in dat alles misschien God wel aan het werk is geweest. Het is de geestelijke kant, de Geest van God, die ons, u en mij, wil bemoedigen in het leven.

De Geest die zich uit in bezieling en taal, de Geest die levend maakt. De Geest waardoor je bemoedigd wordt door een goed woord, een mooi stuk muziek of een lief gebaar. Met bemoediging in het leven kan een mens, ook al wordt hij of zij ouder, groeien in wijsheid. Dan kan een mens, ook al heeft hij of zij bepaalde lichamelijke beperkingen, een bron van vreugde zijn en blijven. Misschien zelfs kan een mens zich dan, hoe langer hoe meer toevertrouwen... aan een God die Zichzelf gegeven heeft in het aardse, in het lichamelijke, in Jezus zelf.

Dat is geloof, toevertrouwen, zegt Paulus. Zó zijn de diepste schatten van je leven: kostbaar en kwetsbaar, en dat valt soms zomaar uit elkaar. Maar wordt ook bemoedigd en vernieuwd, in geloof, niet voor een keer, maar elke dag opnieuw en voor altijd! Daarom verliezen we de moed niet. En als u dan nog eens voor de spiegel staat en erin kijkt, kijk dan nóg eens dieper. Zie niet het verval, staar u niet blind op de buitenkant maar bedenk hoe God in Jezus u aanziet: kwetsbaar en kostbaar en -ondanks alles- als een schat van een mens! Amen